

Till Utrikesdepartementet

Remissvar från PRO Global – pensionärer utan gränser angående förslag till Policyramverk för det svenska utvecklingssamarbetet

Förslaget till policyramverk saknar ett äldreperspektiv, trots att **ålder** (all ages) är en genomgående faktor och en uttalad diskrimineringsgrund i Agenda 2030. Däri framhålls att äldre är bland de utsatta människor som behöver särskild uppmärksamhet för att FNAgendans mål att avskaffa fattigdomen ska kunna nås och alla få sina basbehov tillgodosedda.

I förslaget till policyramverk uppmärksammas barn, ungdomar liksom yngre vuxna, men inte äldre, deras rättigheter och villkor. Äldre har länge varit osynliga i Sveriges globala utvecklingspolitik, det är hög tid att se alla äldre och lyssna till vad de har att säga om sin situation. De äldre utgör en snabbt växande grupp bland världens fattiga och måste synas i ett policyramverk med syfte att utrota fattigdomen.

Omvärldsanalys och utmaningar Ramverkets omvärldsanalys noterar knapphändigt den demografiska utvecklingen och missar helt den mest dramatiska förändringen, nämligen den åldrande befolkningen i nästan alla länder. Minskande nativitet och ökande medellivslängd innebär att såväl antalet som andelen äldre i världens befolkning ökar allt snabbare. Inom 10 år kommer antalet äldre överstiga en miljard. Ramverket behöver kommentera de utmaningar en sådan utveckling för med sig och hur samhällen kan rusta sig för alltfler äldre människor.

PRO Global instämmer i att fattigdomen idag inte främst handlar om absolut brist på resurser utan en ojämlig fördelning, brist på respekt för mänskliga rättigheter och socialt utanförskap. Två-tredjedelar av de äldre lever i låg- och medelinkomstländer och alltfler bland de som lever i fattigdom är äldre människor.

Vi understryker liksom ramverket att varje människa har rätt till social trygghet och instämmer i att det är en stor utmaning framöver att utveckla grundläggande trygghetssystem, som har en hållbar offentlig finansiering. Det gäller inte minst för äldre.

Äldre är fattigare Fattigdom och social isolering är växande problem fr världens äldre. Omkring hälften av världens äldre erhåller ingen pension. De får försöka klara sin försörjning genom familjen eller eget arbete. I låginkomstländerna gäller detta för flertalet äldre och i Afrika för de allra flesta. Utan en ekonomisk grundtrygghet riskerar äldres levnadsnivå att falla under existensminimum, särskilt när det saknas andra resurser som kan trygga försörjningen.

Perspektiven Äldre människor har samma mänskliga rättigheter som alla andra. Att anlägga ett rättighetsperspektiv kräver dock att man förstår vad en viss rättighet kan betyda vid olika åldrar och för kvinnor respektive män.

För att kunna anlägga den fattiges perspektiv när det gäller problemanalys, lösningar och åtgärder liksom uppföljning och utvärdering i svenskt utvecklingssamarbete behöver man se de fattiga äldre och förstå deras perspektiv, behov, villkor, viljor och egna inneboende resurser.

PRO Global är positiv till de föreslagna tematiska perspektiven i tillägg till de två grundläggande. Vad gäller jämställdhetsperspektivet och ambitionen om global jämställdhet måste hela livscykeln beaktas, också äldre kvinnor och män.

Tematisk inriktning Det är bra att Sverige genomgående lägger särskild vikt vid att värna och främja *MR, jämställdhet, demokrati och rättsstatens principer* och att man då siktar högre än Agenda 2030.

Vi bör reflektera över vad de politiska och medborgerliga liksom ESK rättigheterna kan innebära vad gäller just äldre människor, för att bättre kunna bidra till att äldre får sina rättigheter respekterade och förverkligade. Äldre kvinnor och män är sällan synliga i FNs medlemsstaters MR rapportering och FN kommittéernas granskning och kommentarer. Äldres normativa skydd ses just nu över av MR rådets Oberoende Expert för att identifiera eventuella brister och vita fläckar. Sverige bör markera sin höga ambition vad gäller MR och demokrati också när det gäller äldre.

Nedvärderande och diskriminerande attityder mot äldre är utbredda och särskilt fattiga äldre marginaliseras och exkluderas, en del utsätts för regelrätt förtryck och diskriminering, särskilt kvinnor, både i det privata och i det offentliga samhällets service. Därför bör äldre tydligt lyftas fram i policyramverket och inte gömmas under "sårbara grupper" (t ex sid 4) eller liknande uttryck.

När det gäller *Global jämställdhet* vill vi påminna om att det gäller att se män och kvinnor i alla åldrar. Omkring en femtedel av världens kvinnor är äldre. Äldre saknas inte sällan i statistiken och vi välkomnar därför att Sverige verkar för en förbättrad datainsamling och en statistik utan ålderstak. All maktanalys bör ta hänsyn till såväl kön som ålder.

PRO Global välkomnar att Sverige vill bekämpa våldet mot kvinnor. Det måste gälla också äldre kvinnor, som ofta är dubbelt diskriminerade och kan bli utsatta för våld och misshandel långt upp i åren.

Vad gäller *Fredliga och inkluderande samhällen* så är ålder, också hög ålder, högst relevant. Policyramverket lyfter fram civilsamhällets roll. Vi vill då understryka att många äldre blir kvar i konfliktområden, särskilt fattigare äldre, antingen som internflyktingar eller kvarboende trots umbäranden och säkerhetshot. De ofta varken kan eller vill lämna sin hemort. En del kan där vara mer utsatta och sårbara än de yngre, samtidigt som de också ofta utgör en trygghetsskapande kraft i hantering av annalkande och växande hot mot den sociala gemenskapen och försörjningen.

För en *Inkluderande ekonomisk utveckling* och sysselsättning är det viktigt att arbetsmarknaden är öppen och just även för det växande antalet äldre, både för den enskildes skull och för att nyttiggöra den äldre arbetskraften i samhället. I avsaknad av utbyggd välfärd och i ljuset av den snabba urbaniseringen och storfamiljens upplösning måste de flesta äldre själva kunna bidra till sin försörjning. Särskilt kvinnor är utelämnade till små och osäkra inkomster i den informella sektorn.

För äldre handlar social trygghet framförallt om ålderspension, såväl tjänstepension som en allmän garantipension som inte villkoras. Social välfärd och hållbara trygghetssystem är en avgörande faktor. Ännu får bara omkring en fjärdedel av befolkningen över 65 år i medel- och låginkomstländer någon som helst pension, medan omkring hälften av hela världens befolkning enligt ILO har ett sådant skydd. Dessbättre pågår snabba förändringar. Alltfler länder inför någon form av garantipension för sina äldre.

Således välkomnar PRO Global policyramverket i sin omvärldsanalys betonar uppbyggnaden av sociala trygghetssystem för att bekämpa fattigdomen och minska klyftorna. Sverige ska enligt sin senaste skrivelse till riksdagen om Politik för Global Utveckling bidra till utvecklingen av sådana system.

Därför ställer vi oss frågande till att regeringen i ramverket endast utvecklar sin inriktning på sociala trygghetssystem i avsnittet om Inkluderande ekonomisk utveckling och där begränsar sig till att fokusera på social trygghet i arbetslivet. Här saknas ett övergripande livscykelperspektiv och ett helhetsgrepp. Människor i alla livets situationer ska omfattas av en grundtrygghet, även vid ålderdom. Vi vill därför att regeringen i sitt kommande policyramverk tydligt uttrycker sin avsikt att främja framväxten av nationella sociala trygghetssystem och att regeringen hänvisar till ILO:s rekommendation 202 om nationellt socialt grundskydd för alla, eftersom denna rekommendation ligger till grund för Agenda 2030 mål 1:3 om socialt skydd för alla.

Vi välkomnar att ramverket betonar vikten av offentlig resursmobilisering och skatteintäkter. Det bör om möjligt tydliggöras att detta är en förutsättning för hållbar finansiering av sociala trygghetssystem.

I avsnittet om *Migration och utveckling* finns skäl att också se till de äldres villkor. De har ofta en utsatt situation antingen de själva migrerar eller stannar kvar i hemlandet när de fysiskt och försörjningsstarka familjemedlemmarna ger sig iväg.

När det gäller *Jämlik hälsa* så fokuserar policyramverket framförallt på förebyggande folkhälsa och unga. Vi välkomnar policyramverkets fokus på förebyggande vård liksom att verka för mer uppmärksamhet internationellt och nationellt på icke smittsamma sjukdomar.

Tyvärr saknar policyramverket ett äldreperspektiv, trots att vården i växande utsträckning kommer behövas för åldrandets kroniska sjukdomar som hjärt-och kärlsjukdomar, lungsjukdom, cancersjukdomar och diabetes också i utvecklingsländer. Vård av demens och psykisk ohälsa är andra stora behov liksom funktionsnedsättningar av syn och hörsel, fallolyckor och äldres sexuella hälsa. PRO Global hänvisar i första hand till WHO:s senaste strategi för äldres hälsa. I övrigt instämmer PRO Globalt helt i att som regeringen föreslår fokusera på hälso-och sjukvårdssystemens finansiering och kompetensförsörjning, framförallt när det gäller den primära nivån i vården. Hänsyn måste då självklart tas till de äldres aktuella och förväntade behov. Således behöver ramverket ange en riktning för svenska insatser som kan möta åldrande befolkningars behov och den fattiges rätt.

Vi noterar med tillfredsställelse att i avsnittet *Utbildning och forskning* markerar regeringen behov av ett livslångt lärande. Tyvärr dras sen inga konsekvenser och absolut inte vad gäller äldre. Den äldre generationen kan fortsatt ha behov att lära sig läsa och skriva liksom av annan vuxen- och folkbildning, särskilt fattiga äldre kvinnor.

Vad gäller forskning så saknas i många länder data och forskning om äldre. Det finns ett stort behov av datainhämtning och statistik uppdelad enligt såväl kön och ålder som andra viktiga parametrar.

Humanitärt bistånd föreslås bli inriktas på att få en ökad samverkan med civilsamhället liksom med utsatta och drabbade själva. Här vill PRO Global återigen göra de äldre synliga, de kan å ena sidan vara mer sköra och utsatta i en kris eller katastrof och å andra sidan kan de utgöra en viktig resurs med sin långa livserfarenhet och sin lokalkännedom.

Vi instämmer till fullo när det gäller ***Samverkan och synergier*** i policyramverkets syn på civilsamhällets roll. Sverige har en viktig roll i att försvara förenings- och yttrandefrihet och underlätta för civilsamhällen vars utrymme och möjlighet att tala och handla krymper. Avseende vikten av *lokala aktörer* vill PRO Global passa på att peka på äldreorganisationer i låg-oh medelinkomstländernas civilsamhällen som ofta mobiliserar stora grupper äldre i sina länder.

Policyramverket betonar att det idag är fler viktiga aktörskretsar med i det svenska utvecklingssamarbetet som kan ha delvis olika drivkrafter. Ett ålders- och äldreperspektiv bör vara relevant för många av dessa aktörer. Vi menar att Sverige här har en roll i att underlätta och stimulera utbyte och samverkan mellan olika kretsar och "miljöer", för att nå bättre och mer hållbara resultat och för att bredda förståelse och engagemang för Agenda 2030 och en hållbar utveckling.

20.6.2016